

СТАНОВИЩЕ

От Проф., д-р Божин Граматиков –Институт по земеделие,
Карнобат

Върху дисертационен труд за придобиване на научната степен
“доктор на науките” по растениевъдство от професионално направление
6.1. Растениевъдство

Тема на дисертационния труд: “Двуоткосно прибиране на зимуващ
фуражен грах (*Pisum sativum* L.,ssp. *arvense*)”

Автор: Проф. д-р Тодор Симеонов Кертиков, Институт по фуражни
култури Плевен, за придобиване на научна степен “Доктор на науките”, по
научната специалност Растениевъдство.

Становището е изготвено съгласно Заповед № НП-08-102/ 21.08.2014
г. на Председателя на Селскостопанска Академия, София.

1. Актуалност и значимост на проблема

Грахът е важна култура за българското земеделие – добър
предшественик, азотфиксираща, с основен дял за решаване на белтъчния
проблем, адаптивна за почвено-климатичните условия на страната.
Намирането на решение за преодоляване на полягането на граха е от
особена важност. Авторът дава агротехническо решение с добър резултат.
В същото време, добиването на втори откос от граха е с не по-малко
стопанско, агротехническо и икономическо значение, като осигурява
животните по- дълго с качествен фураж.

2. Структура на дисертационния труд

Върху дисертационният труд на тема “Двуоткосно прибиране на
зимуващ фуражен грах (*Pisum sativum* L.,ssp. *arvense*) е работено в
продължение на 13 г. Подробно са разработени всичките 4 раздела: I –
Увод; II – Изложение – (1. Литературен преглед; 2. Цел и задачи на
изследването; 3. Материал и методи; 4. Почвено-климатични и
агротехнически условия; 5. Резултати и обсъждане; 6. Изводи). III.

Заклучение и приноси; IV – Библиография. Разделите следват последователността на изложението с обстойно обяснение на резултатите, на добър академичен език, показващ висока ерудиция на дисертанта. Литературният обзор е обстоен и заема 16 %от общия обем на труда. Обобщени са резултатите на 371 автори, от които 212 на кирилица и 159 на латиница. Изведени и подробно анализирани са 12 полски и 4 полско-лабораторни опити, извършени са биологически, физиологически и лабораторни анализи на продукцията и растенията. Трудът е завършен с добър икономически анализ и съвременни методи на математическа обработка на резултатите. По този начин дисертационният труд освен, че добива завършен вид, сочи и икономически най- добрия вариант за използване в практиката.

Във връзка с дисертационният труд са публикувани 15 научни статии, в 14 от които е първи автор. Представени да повече от достатъчно цитирания на автора от други учени, което говори за актуалността на проблема и неговото значение.

Оприличавам (без да отъждествявам) вторият откос при зимния фуражен грах като втора култура, въпрос, с който се занимавах над 15 г. в ИЗ- Карнобат. Тук обаче няма обработки и сеитба, а само прибиране, или парцелирана паша от животните, за която автора не се е досетил.

Без да влизам в подробности по изложението ще посоча, че както по актуалност, така и по обема на извършените експерименти и направения анализ трудът на проф.д-р Кертиков отговаря на изискванията за “доктор на науките”. Трудът завършва с приноси от теоритичен и практичен аспект.

3. Оценка на приносите с теоритичен и приложен характер

Въз основа на анализа на получените резултати автора формулира 15 извода. Приносите са огледално отражение на получените резултати и направения анализ. За първи път се сочи възможност за двуоткосно реколтиране на зимния грах и фазите на развитие за това. Едновременно се

дава и решение за “изправяне” на граха със смесване му с тритикале, друго подходящо решение. Опити със зимен грах и смес с ечемик са изведени в ИЗ-Карнобат през 1985-1989 г. Резултатите са повече от показателни – 3.2 t/da зелена маса, 1.3 t/da сухо вещество, 1175 кръмни единици и 171 кг смилаем протеин. Опитът за отглеждане на грахово-ечемичена смеска след прибиране на вторите култури (царевица и сорго за зърно) не бе сполучлив поради късно поникване на граха и неговото загиване. Тези данни подкрепят получените от проф.д-р Кертиков.

Авторът правилно е формулирал приносите на дисертационния труд – с теоритичен, с приложен характер и като препоръки за практиката. Ще допълня, че към последните може да се добави втория подраст от граха и смеската да се използва, и като паша за животните. Така се постига същият ефект, но се повишава ефективността от разликата на средства за прибиране с машини. Също бих препоръчал сеитбата на грах със зимни-житни да става едновременно с редосеялки, в които коша за семена е разделен на две – за тор и семена. Мястото на тора се заема от граха, но се налага двукратно нагласяване на редосеялката за всяка култура по отделно. Препоръките за практиката позволяват на производителите да използват една завършена технология за отглеждане на зимен грах в самостоятелен или смесен със зимни-житни култури посев за зелен фураж и зърно.

Като заключение – трудът е стойностен както от теоритична, така и от практическа гледна точка. Свързани са в едно – теория и практика. Дава частично решение за преодоляване на белтъчния проблем, който не е решен все още. ЕС разчита на граха като високо белтъчна култура за преодоляване на глада и недохранването на хората. Ето защо, всяка стъпка в това отношение допринася за преодоляване на този глобален проблем.

4. Бележки, въпроси и препоръки

Въпреки високата стойност на труда като резултати и стил на написване, ще си позволя да посоча следното:

1. Четейки резултатите за сроковете на сеитба, които са посочени в таблици № 43, 44 и 45 четеца трябва да се връща на методиката, за да види срока на сеитба – първи, втори, трети. Добре е автора да отстрани това при публикуване (ако не е направено).

2. Проф.д-р Кертиков употребява термина “кореновостърнищно растение”. Такъв термин не е познат в агрономическата наука. Вероятно това са стъблата появили се от възела на братене. Хубаво е да бъде използван познат и използван термин.

Познавам проф.д-р Кертиков от над 20 г. Работили сме съвместно в проект с участие на 17 научни работници от 7 научни института от ССА. Намирам го за прицизен и коректен в работата. Да продължава с упоритостта си и да постигне още по-добри резултати.

Във връзка с публичната защита проф. д-р Кертиков е представил всички необходими документи съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария. Дисертацията е самостоятелно дело на автора и не повтаря темата или съдържанието на доктората за придобиване на образователната и научна степен “доктор”. Представени са 15 публикации във връзка с дисертацията, отпечатани в реферирани научни списания, в това число и с международна редколегия. Публикациите отразяват основните изследвания, изводи и приноси. Научната продукция на докторанта, като цяло е оценена от научната общност с голям брой цитати – 236 броя.

Авторефератът отговаря на изискванията и структурата на дисертационния труд. Отразява основните положения, таблици, фигури и приноси за извършеното проучване.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Анализът на представената научна продукция, прецизно планираните и точно изведени опити, богатството на научните прийоми, характера на приносите и тяхното значение върху перспективите на развитие на земеделието, отражението на научните трудове върху специализираната

литература, определят проф.д-р Кертиков като изграден учен в областта на растениевъдството.

Дисертационният труд напълно покрива изискванията на ЗРАСРБ и представлява обобщен и задълбочен научен труд с оригинални теоритични и приложни приноси. Всичко това ми дава право да оценя положително цялостната разработка.

Препоръчвам на уважаемото Научно жури да даде положителен вот на дисертанта и предложи на Научния съвет на Института по фуражите – Плевен да присъди научната степен “доктор на науките” на проф.д-р Тодор Кертиков.

25.09.2014 г.

гр.Карнобат

Изготвил становището.....

проф.д-р Божин Граматиков

